

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOLOŠKI FAKULTET

IZVEŠTAJ O OCENI DOKTORSKE DISERTACIJE

I **PODACI O KOMISIJI**

1. Datum i organ koji je imenovao komisiju:

Na osnovu člana 127 Statuta Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu i člana 40 Zakona o visokom obrazovanju, Nastavno-naučno veće na sednici održanoj 30. maja 2018. godine, donelo je odluku da se obrazuje komisija za odbranu doktorskog rada.

2. Sastav komisije sa naznakom imena i prezimena svakog člana, zvanja, naziva uže naučne oblasti zakouju je izabran u zvanje, datuma izbora u zvanje i naziv fakulteta, ustanove u kojoj je član komisije zaposlen:

Prof. dr Julijana Vučo, redovna profesorka, Italijanski jezik, 14. jul 2010. Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet, mentorka,

Prof. dr Jelena Filipović, redovna profesorka, Španski jezik, 30. decembar 2010, članica, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, članica

Prof. dr Olivera Durbaba, redovna profesorka, Nemački jezik i Metodika nastave, Filološki fakultet Univerzitet u Beogradu, članica

Prof. dr Tatjana Paunović, redovna profesorka, Engleski jezik, 15.12.2013. Filozofski fakultet,
Univerzitet u Nišu, članica

II PODACI O KANDIDATU

1. Ime, ime jednog od roditelja i prezime kandidata:

Dragiša, Batrić, Vukotić

2. Datum i mesto rođenja (opština, grad, država):

08.06.1975. Nikšić, Crna Gora

3. Datum odbrane, mesto i naziv master rada:

2009. Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet, Nikšić

Gramatika u nastavi stranih jezika u osnovnim školama Crne Gore

4. Naučna oblast iz koje je stečeno akademsko zvanje magistra nauka:

Nauka o jeziku, Metodika nastave

5. Akademsko zvanje:

Magistar lingvističkih nauka

III NASLOV DOKTORSKE DISERTACIJE:

**CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA STRANIH JEZIKA U
FORMALNIM OBRAZOVNIM SISTEMIMA**

IV PREGLED DOKTORSKE DISERTACIJE:

Doktorski rad kandidata Dragiše Vukotića **CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE
NASTAVNIKA STRANIH JEZIKA U FORMALNIM OBRAZOVNIM SISTEMIMA** ima

290 strana. Rad je podeljen na dva dela i sadrži 13 poglavlja, bibliografiju od 75 bibliografskih jedinica i priloge.

V VREDNOVANJE POJEDINIH DELOVA DOKTORSKE DISERTACIJE:

U svom doktorskom radu kandidat Dragiša Vukotić u uvodnom poglavlju bavio se objašnjenjem pojma **celoživotno obrazovanje nastavnika stranih jezika**, oslanjajući se na teorijska razmatranja iz te oblasti i ponudio opcije za razvoj i modele profesionalnog razvoja oni predlažu. U nastavku teorijskog dijela kandidat Vukotić se bavio kategorijama kao što su **praksa**, zatim **mentorstvo** i efikasno mentorstvo, kao i na pitanja u vezi sa mentorstvom nastavnika stranih jezika, o pripremi mentora i mogućnostima za razvoj, prednostima mentorstva itd. U radu se zatim u poglavljima Definicija nadzora, Uloga nadzornika, Uloga nadzornika u opštem obrazovanju, Uloga nadzornika u kontekstu nastave jezika, Nadzorničke veštine, Nadzorničke veštine u opštem obrazovanju, Nadzorničke veštine u kontekstu nastave jezika, diskutuju teorijske postavke i praktične realizacije aktivnosti **školskog nadzora**.

Naredna poglavlja posvećena su **refleksivnoj nastavi, akcionom istraživanju i korištenju stručne literature**, a potom sledi poglavlje o **kolaborativnom profesionalnom razvoju nastavnika stranih jezika**, gde je pažnja usredsređena na tumačenje i analizu pojmova opservacije časova i timski rad sa nastavnicima (priroda timskog rada sa nastavnicima, svrha i benefiti timskog rada, uloge u timskom radu sa nastavnicima, držanje nastave, kao i problemi implementacije timskog rada sa nastavnicima).

Slede razmatranja pojmova **formalnog razvoja nastavnika stranih jezika**. U ovom poglavlju definisn je pojam radionica (seminar), odgovoreno je na pitanja šta su radionice, koje su njihove prednosti i kakve se procedure primenjuju za planiranje radionica. Razmatrana je i potreba za permanentnim usavršavanjem nastavnika kroz poglavlje o Učešću i izlaganju na konferencijama i naučnim skupovima.

Obrazovne politike i njihov značaj predmet su poglavlja u kome su definisani zajednički ciljeve obrazovnih politika, razvoj i primena obrazovnih politika, početno obrazovanje nastavnika, analizirane su osnovne motivacione postavke prilikom upisa na studije za obrazovanje nastavnika, sadržaji i fokus pri obrazovanju nastavnika, praktična iskustva tokom početnog obrazovanja nastavnika, tretirani su problemi certifikacije - licenciranja nastavnika i ponovnog dobijanja, obnove sertifikata - licence.

Doktorski rad Dragiše Vukotića pruža podatke o **Profesionalnom razvoju nastavnika u Evropskoj dimenziji**. Predstavlja i analizira inostrana iskustva među kojima se posebna pažnja posvećuje savremenim dokumentima i istraživanjima u oblasti edukacije i celozivotnog obrazovanja nastavnika stranih jezika: Istraživanju TALIS, Evropskom portfoliju za studente buduće nastavnike jezika, Evropskom profilu za obrazovanje nastavnika jezika, kao i Okviru Britanskog Savjeta za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika engleskog jezika.

Na samom kraju teorijskog dijela rada kandidat Vukotić bavi se istorijskim razvojem **kontinuiranog profesionalnog razvoja nastavnika u Crnoj Gori**, a u okviru ovog poglavlja analizira aktivnosti Zavoda za školstvo Crne Gore i Odsjeka za kontinuirani profesionalni razvoj. Takođe, oslanjajući se na strateški dokument Ministarstva prosvjete Crne Gore, Strategija obrazovanja nastavnika u Crnoj Gori (2017-2024), dao je prikaz trenutnog stanja i prioriternih oblasti za unapređenje inicijalnog i kontinuiranog obrazovanja nastavnika.

DRugi deo rada je i njegova empirijska komponenta koja se ostvaruje kroz studiju slučaja, koja je obuhvatila dva istraživanja, i to: 1) **Anketiranje studenata budućih nastavnika stranih jezika**, i 2) **Anketiranje nastavnika stranih jezika osnovnih, srednjih stručnih škola i gimnazija u Crnoj Gori**.

Istraživanje je imalo za cilj sagledavanje mišljenja i stavova studenata budućih nastavnika i iskusnih nastavnika o problematici celozivotnog obrazovanja. Kao nastavnik praktičar sa dugogodišnjim iskustvom u osnovnoj školi, autor Vukotić je bio mišljenja da je ova tema veoma aktuelna, te da će ovakva vrsta istraživanja dati prikaz stanja, potreba i perspektiva u oblasti celozivotnog obrazovanja nastavnika stranih jezika u obrazovnom sistemu Crne Gore.

Kada je u pitanju anketiranje studenata stranih jezika nastavničkog smjera, rezultati ankete dali su jasniju predstavu o motivacionim faktorima studenata za odabir nastavničkog smera na fakultetu, povratne informacije o organizaciji teorijske i praktične nastave na specijalističkim studijama, njene dobre i loše strane, i, na kraju, pružilo je informacije o tome da li su studenti, budući nastavnici jezika uopšte upoznati i na koji način razumeju pojam i obaveze koje proističu iz oblasti aktivnosti koje se podrazumevaju pod pojmom kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika stranih jezika. Kandidat Vukotić je izneo pretpostavku da su razlozi za upis specijalističkih studija nastavničkog smjera nisu jednorodni, te da se svi studenti po završetku studija neće baviti nastavničkim pozivom. Istraživanjem se očekivalo da studenti iznesu svoje stavove o organizaciji nastave na fakultetu, što bi bilo dobra osnova za usaglašavanje nastave sa

potrebama i stavovima zainteresovanih učesnika. Kandidat je izneo i pretpostavku da su studenti u većoj mjeri upoznati sa konceptom celoživotnog obrazovanja nastavnika stranih jezika i da će znati šta on podrazumijeva.

Druga anketa koja je obavljena u ovom istraživanju je anketa nastavnika stranih jezika koji predaju u osnovnim, srednjim stručnim školama i gimnazijama u Crnoj Gori dala je podatke o tome kakvo je mišljenje nastavnika o obavezi za kontinuiranim profesionalnim razvojem nastavnika, kao i o njihovom ličnom iskustvu u toj oblasti. Upitnik je sadržao i pitanja koja su se odnosila na stavove u odnosu na postojeći koncept kontinuiranog razvoja nastavnika u obrazovnom sistemu Crne Gore na osnovu kojih bi se mogle obaviti korekcije ili zadržati pozitivno ocenjeni trendovi. Kandidat Vukotić pretpostavlja da je većina nastavnika nastavnika upoznata sa pojmom celoživotnog obrazovanja nastavnika, kao i da je veći dio nastavnika imao iskustva u brojnim aktivnostima za profesionalni razvoj, kao i da su od toga imali svojevrstnu korist. Smatramo da nastavnici u velikoj mjeri neće podržati ideju da budu obavezani da brinu o svom profesionalnom razvoju, da nastavnici nisu dovoljno motivisani za ovakav vid usavršavanja već će smatrati da to treba da bude rezultat dobre volje i lične potrebe za usavršavanjem.

VI SPISAK NAUČNIH I STRUČNIH RADOVA KOJI SU OBJAVLJENI ILI PRIHVAĆENI ZA OBJAVLJIVANJE NA OSNOVU REZULTATA ISTRAŽIVANJA U OKVIRU RADA NA DOKTORSKOJ DISERTACIJI

Dragiša Vukotić, „Kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika stranih jezika – stanje, potrebe i perspektive u obrazovnom sistemu Crne Gore“, Filolog broj 10, Banja Luka 2014.

Dragiša Vukotić, „Neki vidovi kontinuiranog profesionalnog razvoja nastavnika stranih jezika u Crnoj Gori“, Anali Filološkog fakulteta u Beogradu, broj 26, sveska 1, Beograd, 2014.

Dragiša Vukotić, „Kontinuirni profesionalni razvoj u obrazovanju nastavnika stranih jezika“, Folia Linguistica et Litteraria broj 8, Filozofski fakultet Nikšić, 2013.

Dragiša Vukotić, „Obuka nastavnika trenera – Young Learners Trainer Training – od teorije ka praksi“. Rad objavljen u Međunarodnom tematskom zborniku radova Stavovi promjena – promjena stavova sa istoimenog naučnog skupa, Filozofski fakultet, Nikšić, 2011, 250-255.

Dragiša Vukotić, „TKT trening i seminar za obuku nastavnika engleskog jezika“. Rad objavljen u Zborniku radova sa Druge konferencije Društva za primijenjenu lingvistiku Crne Gore (Podgorica, 23. 10. 2010), Podgorica 2012, 225-231.

VII ZAKLJUČCI ODNOSNO REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Prilikom odabira teme za rad, kandidat Dragiša Vukotić rukovodio se danas veoma aktuelnom temom obrazovanja nastavnika i konceptom celoživotnog učenja i usavršavanja. Savremena nastava podrazumeva dobro obučeni nastavni kadar, sposoban da odgovori društvenim potrebama i zahtjevima moderne naučne teorije i prakse, a da bi se to postiglo, neophodno je razviti sistem u kome će se nastavnicima omogućiti da se permanentno usavršavaju.

Uvidom u savremenu stručnu literaturu ustanovljene su bitne postavke najčešćih vidova profesionalnog razvoja nastavnika stranih jezika: praksa, mentorstvo, školski nadzor, reflektivna nastava, korišćenje stručne literature, kolaborativni profesionalni razvoj nastavnika stranih jezika i formalni razvoj nastavnika stranih jezika.

U rad je uvršten i protumačen značaj obrazovnih politika, koje promovišu kvalitet, a ne kvantitet nastavnika, profilisanje nastavnika kako bi se uskladio razvoj i uspeh nastavnika sa potrebama škole, profesionalni razvoj nastavnika, fleksibilnije obrazovanje nastavnika, održavanje kvaliteta nastavnika, omogućavanje veće odgovornosti školama pri rukovođenju nastavnim kadrom (zapošljavanje, i obezbeđivanje adekvatnih uslova za rad i profesionalno usavršavanje), i uspostavljanje strožeg kriterijuma za upis na studije za obrazovanje nastavnika.

Istaknuta je i evropska dimenzija celoživotnog obrazovanja nastavnika kroz različite studije i iskustva iz inostranstva. Zemlje članice Evropske Unije postavljaju sebi za cilj unapređenje obrazovanja i sistema obuke, ističući da je pored kvalitetnog početnog obrazovanja nastavnika neophodno i postojanje kontinuiranog profesionalnog razvoja. Studija TALIS ističe potrebu za obezbeđivanjem mogućnosti za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika, a Evropski portfolio za studente buduće nastavnike jezika, podstičući studente na razmišljanje o znanjima i veštinama potrebnim za nastavu jezika, pomaže studentima da se što bolje pripreme za buduću profesiju u različitim nastavnim kontekstima. Evropski profil za obrazovanje nastavnika jezika predstavlja okvir koga mogu koristiti i prilagoditi edukatori nastavnika i svi oni koji se bave obrazovnim politikama, a koji se može uključiti u program za obrazovanje nastavnika i obezbediti nastavnicima stranih jezika sticanje neophodnih znanja, veština i kompetencija.

Okvir Britanskog Savjeta za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika engleskog jezika služi za identifikaciju nivoa osposobljenosti na kojem se nalaze nastavnici engleskog jezika, kao i potreba i ciljeva na tom nivou, predlažući načine napredovanja nastavnika sa fokusom na kontinuirani profesionalni razvoj.

Na kraju teorijskog dela rada, kandidat Vukotić se osvrnuo na istorijat delatnosti crnogorskih institucija u ovoj oblasti: Zavoda za školstvo Crne Gore i Odsjeka za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika. Od svog osnivanja 2003. godine, Zavod za školstvo Crne Gore svojim aktivnostima obuhvata sve segmente vaspitno-obrazovnog procesa, sa ciljem primene reformskih rešenja u oblasti obrazovanja i uvođenja nacionalnog obrazovnog sistema u evropske obrazovne tokove. Odsjek za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika stavlja akcenat na formiranje sistema profesionalnog razvoja nastavnika i obuku nastavnika za primenu reformskih rešenja. U radu je dat osvrt na Strategiju obrazovanja nastavnika u Crnoj Gori (2017-2024), dokument Ministarstva prosvjete Crne Gore, na osnovu koga je kandidat Vukotić dao prikaz prioriternih oblasti za unapređenje inicijalnog i kontinuiranog obrazovanja nastavnika.

Smatrajući da se u ovoj oblasti često može pratiti mimoilaženje teorije i prakse, kandidat je postavio sebi zadatak da u domenu nacionalnog obrazovnog sistema Crne Gore ispita sve aspekte obrazovanja budućih nastavnika stranih jezika, kao i mogućnosti i očekivanja razvoja nastavnika stranih jezika.

Istraživanje je urađeno na dvije grupacije ispitanika – sa studentima budućim nastavnicima stranih jezika, i sa nastavnicima stranih jezika koji rade u osnovnim, srednjim stručnim školama i gimnazijama u Crnoj Gori. Analizom rezultata dobijenih putem anketnog upitnika, došlo se do sledećih zaključaka:

Na osnovu rezultata ankete stavovi studenata izneseni kroz pozitivne i negativne strane koncepcije i organizacije nastave na specijalističkim studijama, kao i njihova afirmativna ili nezadovoljavajuća iskustva po pitanju zastupljenosti časova praktične obuke i obavljanja prakse na završnoj godini studija, predstavljaju pokazatelj dobrih i loših strana organizacije nastave na studijama za obrazovanje budućih nastavnika stranih jezika. Stoga, ovo istraživanje može poslužiti kao smernica onima koji se bave organizacijom nastave na odsecima za strane jezike, naročito onima koji koncipiraju i osmišljavaju programe za predmete usko vezane za nastavničku profesiju. Rezultati istraživanja upućuju da polovina studenata nije upoznata sa pojmom i značenjem kontinuiranog profesionalnog razvoja.

Rezultati ankete sprovedene među nastavnicima su nedvosmisleno dali odgovore na mnoga pitanja – kako nastavnici stranih jezika gledaju na kategoriji profesionalnog razvoja, kakva su njihova dosadašnja iskustva u ovoj problematici, koliko su do sada imali koristi, i koliko su motivisani za ovakav vid usavršavanja. Analizom podataka dobijenih anketom došlo se do zaključaka o tome šta nastavnici smatraju da je za njih, kao praktičare najkorisnije, te se rezultati mogu posmatrati kao projekcija potreba u crnogorskom sistemu profesionalnog razvoja nastavnika stranih jezika. Kritički stavovi ispitivanih nastavnika odnose se prevashodno na poboljšanje uslova rada u školama i stimulaciju nastavnika u smislu pojačane motivacije nastavnika za rad i poboljšanja materijalnog statusa nastavnika, kao i osnaživanja društvene afirmacije nastavničkog poziva, kao i omogućavanje usavršavanje daljim obrazovanjem na postdiplomskim studijama i/ili odlaskom u inostranstvo.

Obrada ove teme otvorila je nova pitanja sociološko-socijalno-ekonomske prirode. U prvom redu misli se na pitanje motivisanosti i zadovoljstva nastavnika stranih jezika svojim pozivom.

Bavljenje zahtjevnim nastavničkim pozivom, koji se sve više usložnjava kako administrativnim tako i profesionalnim zahtevima, nije tako motivišuće kao što je to nekada bio slučaj. Nametanje dodatnih obaveza u vidu kontinuiranog razvoja nastavnika već ionako opterećenim nastavnicima je nešto sa čim većina nastavnika nije saglasna. Oni ističu svoju profesionalnu savjest, potrebu i dobru volju da se usavršavaju, ali ne žele da imaju obavezu kontinuiranog razvoja. Ostaje otvoreno i pitanje načina regrutovanja budućih nastavnika i zadržavanja kvalitetnog kadra koji iako prepoznat po svojim rezultatima, nije adekvatno nagrađen ili na neki način izdvojen u odnosu na druge.

Kandidat Vukotić konstatuje na kraju ovog rada koji je otvorio temu afirmativnog pristupa problematici obrazovanja i usavrđavanja nastavnika stranih jezika da u sistemu gde se postavljaju standardi i nameće ispunjavanje dodatnih obaveza i zahtjeva, treba otvoriti i prostor za priznanja, pohvale, nagrade i stimulans.

VIII OCENA NAČINA PRIKAZA I TUMAČENJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Svojim doktorskim radom **CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA STRANIH JEZIKA U FORMALNIM OBRAZOVNIM SISTEMIMA** kandidat Dragiša Vukotić obuhvatio je značajnu i još nedovoljno istraženu temu celoživotnog obrazovanja nastavnika

stranih jezika. Veoma zrelo i detaljno pristupio je analizi složene materije, pokazujući odlične sposobnosti formulisanja stečenih saznanja i formiranja jasnih, naučno zasnovanih zaključaka i stavova. Oslanjajući se na bogatu literaturu iz različitih oblasti, došao je do rezultata koji će ovaj problem učiniti pristupačnijim i .

IX PREDLOG:

Pohvaljujući prilježan, kreativan i samostalan, inovatorski rad koji je doveo do rezultata koji će biti značajno uporište u daljim analizama vezanim za istraživanu oblast, ističući vrline kandidata koje su se pokazale kroz sposobnost za sintezu i analizu bogate teorijske literature, poseban, jasan naučni stil izražavanja, sa zadovoljstvom predlažemo Veću Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu da rukopis pod naslovom prihvati kao doktorski rad koji ispunjava sve uslove predviđene zakonom, a kandidata Dragišu Vukotića pozove na usmenu odbranu.

U Beogradu, 31. maja 2018. godine

prof. dr Jelena Filipović, redovna profesorka,
Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet

prof. dr Olivera Durbaba, redovna profesorka
Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet

prof. dr Tatjana Paunović, redovna profesorka
Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet